การบริหารงานอนามัยของโรงเรียนเทศบาล ๑ (บ้านท่าตะเภา) สังกัดกองการศึกษาเทศบาลเมืองชุมพร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

โศภิตา เถนว้อง[1*], นิรันดร์ สุธีนิรันดร์[1] และ สรายุทธ์ เศรษฐขจร[1]

[1]สาขาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
*zazachung2533@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาระดับและแนวทางการบริหารงานอนามัยของโรงเรียนเทศบาล ๑ (บ้านท่าตะเภา) สังกัดกองการศึกษา เทศบาลเมืองชุมพร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งประกอบด้วย 8 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดการสภาพแวดล้อมทั่วไป ด้านการจัดการมูลฝอย ด้านการจัดการส้วมและสิ่งปฏิกูล ด้านการจัดการสุขาภิบาลอาหาร ด้านการจัดการคุณภาพน้ำบริโภค ด้านการจัดการสัตว์และแมลงพาหะนำโรค ด้านการจัดการสาธารณภัย และด้านการพัฒนาอนามัยสิ่งแวดล้อมจากโรงเรียนสู่ชุมชน ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูผู้สอนโรงเรียนเทศบาล ๑ (บ้านท่าตะเภา) สังกัดกองการศึกษาเทศบาลเมืองชุมพร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปีการศึกษา 2568 จำนวน 81 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 96 ข้อ ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน มีค่า IOC เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ และมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิแอลฟาของครอนบาคในภาพรวม .835 และแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่าการบริหารงานอนามัยของโรงเรียนเทศบาล ๑ (บ้านท่าตะเภา) สังกัดกองการศึกษา เทศบาลเมืองชุมพร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยรวมทั้ง 8 ด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการจัดการสาธารณภัย (μ = 4.66, σ = 0.24) รองลงมา ได้แก่ ด้านการจัดการสุขาภิบาลอาหาร μ = 4.58, σ = 0.26) ส่วนด้านการจัดการมูลฝอย มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด (μ = 3.90, σ = 0.35) และผลการสัมภาษณ์สังเคราะห์ได้ 85 แนวทาง ครอบคลุมทั้ง 8 ด้าน โดยเน้นการจัดการทรัพยากรและมูลฝอยแบบครบวงจร การรักษามาตรฐานส้วมและสุขาภิบาลอาหาร การเฝ้าระวังคุณภาพน้ำและพาหะนำโรค การพัฒนาแผนสาธารณภัยให้สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ และการพัฒนาโรงเรียนให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมของชุมชน

คำสำคัญ : การบริหารงานอนามัย โรงเรียนเทศบาล ๑ (บ้านท่าตะเภา) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

The Administration of School Health Services at Tessaban 1 Banthatapao School Chumphon Municipality Department of Local Administration

Sopita thenwong[1*], Niran Sutheeniran[1] and Sarayuth Sethakhajorn[1]

[1]Educational Administration, Faculty of Education, Bansomdejchaopraya Rajabhat University
*Zazachung2533@gmail.com

Abstract

The purposes of this research were to study level the guidelines for The Administration of School Health Services at Tessaban 1 Banthatapao School Chumphon Municipality Department of Local Administration. The framework consisted of 8 components: general environmental management, waste management, toilet and sewage management, food sanitation management, drinking water quality management, vector and pest control management, disaster management, and environmental health development from school to community. The population consisted of 81 teachers at Tessaban 1 Banthatapao School Chumphon Municipality Department of Local Administration in the academic year 2025. The research instruments included a 5-point Likert scale questionnaire, The 96-item, five-point questionnaire was assessed by three experts; all items obtained an Item-Objective Congruence index of 1.00, and the overall reliability of the questionnaire, as determined by Cronbach's alpha coefficient, was .835 and semi-structured interviews. The data was analyzed using percentages, mean, standard deviation, and content analysis.

The research findings revealed that the overall level of school health services at Ban Tha Taphao Municipal School 1 administration across all 8 components was high. When considering each component individually, the highest mean score was found in disaster management (μ = 4.66, σ = 0.24), followed by food sanitation management (μ = 4.58, σ = 0.26), while solid-waste management had the lowest mean (μ = 3.90, σ = 0.35). The interviews yielded 85 guidelines emphasizing integrated waste management, sanitation standards, water-quality and vector surveillance, disaster preparedness, and the school's role as a community environmental-health learning center

Keywords: Administration of School Health Services, Ban Tha Taphao Municipal School1, Local Administration

บทนำ

ในปัจจุบันโลกกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม อันเป็นผลมาจากการขยายตัวของประชากร การพัฒนาอุตสาหกรรม และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างเข้มข้น ส่งผลให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมและปัญหาสุขภาพที่มีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ภาวะโลกร้อน มลพิษทางอากาศ การปนเปื้อนของแหล่งน้ำ การสะสมของขยะมูลฝอย และการแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ ซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนทั่วโลกอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ปัญหาดังกล่าวไม่เพียงส่งผลต่อทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศเท่านั้น แต่ยังส่งผลต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม และสาธารณสุขของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ทำให้หลายประเทศให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้ ความตระหนัก และความสามารถในการดูแลสุขภาพและสิ่งแวดล้อมของตนเอง ควบคู่กับการสร้างระบบบริหารจัดการที่สามารถป้องกันและลดผลกระทบจากปัญหาดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้องค์การอนามัยโลกได้ชี้ให้เห็นว่าปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์โดยตรงกับสุขภาพของประชาชน และเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตในระยะยาว [1]

การศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคนและพัฒนาประเทศให้สามารถก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 โดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดให้การจัดการศึกษามุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม และจริยธรรม สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ภายใต้บริบทของสังคมปัจจุบัน สถานศึกษาจึงมิได้มีบทบาทเพียงการถ่ายทอดองค์ความรู้ทางวิชาการเท่านั้น หากยังมีหน้าที่สำคัญในการส่งเสริมสุขภาพ ปลูกฝังพฤติกรรมสุขภาพที่เหมาะสม และพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียนอย่างรอบด้าน โดยเฉพาะการสร้างความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในการดูแลสุขภาพตนเอง การป้องกันโรค การรักษาสิ่งแวดล้อม และการดำรงชีวิตอย่างปลอดภัย ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพในอนาคต [2]การบริหารงานอนามัยในโรงเรียนถือเป็นองค์ประกอบสำคัญของการบริหารสถานศึกษาที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษา มีสุขภาพกาย สุขภาพจิต และคุณภาพชีวิตที่ดี โดยครอบคลุมการดำเนินงานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม สุขาภิบาลอาหารและน้ำ การจัดการขยะมูลฝอย การดูแลอาคารสถานที่ ความปลอดภัยในโรงเรียน การป้องกันโรคติดต่อ การส่งเสริมสุขนิสัยที่พึงประสงค์ ตลอดจนการสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานภายนอก ทั้งนี้ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข ได้กำหนดแนวทางการดำเนินงานอนามัยโรงเรียนเพื่อให้สถานศึกษาสามารถจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาวะของผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม อันจะนำไปสู่การลดความเสี่ยงด้านสุขภาพ การป้องกันโรคและการบาดเจ็บ การสร้างพฤติกรรมสุขภาพที่ยั่งยืน และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียนในระยะยาว [3]

โรงเรียนเทศบาล ๑ (บ้านท่าตะเภา) สังกัดกองการศึกษา เทศบาลเมืองชุมพร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย เป็นสถานศึกษาที่จัดการศึกษาตั้งแต่ระดับปฐมวัยจนถึงระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 ตั้งอยู่ในเขตชุมชนเมืองที่มีหน่วยงานราชการและแหล่งเรียนรู้สำคัญอยู่โดยรอบ อาทิ สำนักงานเทศบาลเมืองชุมพร สำนักงานองค์การบริหารส่วนจังหวัดชุมพร สาธารณสุขอำเภอเมืองชุมพร สถานีตำรวจภูธรเมืองชุมพร และโรงพยาบาลชุมพรเขตรอุดมศักดิ์ ซึ่งเอื้อต่อการสร้างเครือข่ายความร่วมมือด้านการศึกษาและสุขภาพ อย่างไรก็ตาม จากรายงานการดำเนินงานและข้อมูลด้านสุขภาพของสถานศึกษา พบว่ายังมีประเด็นที่ควรได้รับการพัฒนาในหลายด้าน เช่น สุขนิสัยส่วนบุคคลของนักเรียน การดูแลสุขภาพช่องปาก การป้องกันโรคติดต่อ การคัดแยกและจัดการขยะมูลฝอย การดูแลสุขาภิบาลอาหารและน้ำดื่ม ความสะอาดของห้องสุขา ตลอดจนการสร้างพฤติกรรมด้านอนามัยและสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่องในชีวิตประจำวัน ซึ่งปัญหาดังกล่าวล้วนส่งผลต่อสุขภาพ ความปลอดภัย และประสิทธิภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนโดยตรง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาการบริหารงานอนามัยของโรงเรียนเทศบาล ๑ (บ้านท่าตะเภา) สังกัดกองการศึกษา เทศบาลเมืองชุมพร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงาน ปัญหา และแนวทางการพัฒนา อันจะเป็นประโยชน์ต่อการยกระดับคุณภาพชีวิต สุขภาวะ และสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษา ตลอดจนสามารถนำผลการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางในการ

พัฒนางานอนามัยโรงเรียนให้เกิดประสิทธิภาพและความยั่งยืนต่อไป (รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา (Self – Assessment Report: SAR 2567) โรงเรียนเทศบาล ๑ (บ้านท่าตะเภา))

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาและแนวการบริหารงานอนามัยของโรงเรียนเทศบาล ๑ (บ้านท่าตะเภา) สังกัดกองการศึกษา เทศบาลเมืองชุมพร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาการบริหารงานอนามัยของโรงเรียนเทศบาล ๑ (บ้านท่าตะเภา) สังกัดกองการศึกษา เทศบาลเมืองชุมพร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ประชากร

ประชากร ได้แก่ ครูผู้สอนโรงเรียนเทศบาล ๑ (บ้านท่าตะเภา) สังกัดกองการศึกษาเทศบาลเมืองชุมพร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปีการศึกษา 2568 จำนวน 81 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารงานอนามัยของโรงเรียนเทศบาล ๑ (บ้านท่าตะเภา) สังกัดกองการศึกษา เทศบาลเมืองชุมพร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สอบถามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ และระดับการศึกษา มีลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบเลือกตอบ (Checklist)

ตอนที่ 2 สอบถามการบริหารงานอนามัยของโรงเรียนเทศบาล ๑ (บ้านท่าตะเภา) สังกัดกองการศึกษา เทศบาลเมืองชุมพร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย 8 ด้าน ซึ่งประกอบด้วย ด้านการจัดการสภาพแวดล้อมทั่วไป ด้านการจัดการมูลฝอยด้านการจัดการส้วมและสิ่งปฏิกูล ด้านการจัดการสุขาภิบาลอาหาร ด้านการจัดการคุณภาพน้ำบริโภค ด้านการจัดการสัตว์และแมลงพาหะนำโรค ด้านการจัดการสาธารณภัย ด้านการพัฒนาอนามัยสิ่งแวดล้อมจากโรงเรียนสู่ชุมชน ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scales)

ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาทฤษฎี แนวคิด เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำข้อมูลมาเป็นแนวทางในเกี่ยวข้อง เพื่อนำข้อมูลมาเป็นแนวคิดการบริหารงานอนามัยของโรงเรียนเทศบาล ๑ (บ้านท่าตะเภา) สังกัดกองการศึกษา เทศบาลเมืองชุมพร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2. นำข้อมูลมาวิเคราะห์เนื้อหากำหนดแนวคิดเกี่ยวข้อง เพื่อนำข้อมูลมาเป็นแนวคิดการบริหารงานอนามัยของโรงเรียนเทศบาล ๑ (บ้านท่าตะเภา) สังกัดกองการศึกษา เทศบาลเมืองชุมพร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3. สร้างแบบสอบถาม ตามแนวคิดในการวิจัย ใน 8 ด้าน ดังนี้ 1)ด้านการจัดการสภาพแวดล้อมทั่วไป 2)ด้านการจัดการมูลฝอย 3)ด้านการจัดการส้วมและสิ่งปฏิกูล 4)ด้านการจัดการสุขาภิบาลอาหาร 5)ด้านการจัดการคุณภาพน้ำบริโภค 6)ด้านการจัดการสัตว์และแมลงพาหะนำโรค 7)ด้านการจัดการสาธารณภัย 8)ด้านการพัฒนาอนามัยสิ่งแวดล้อมจากโรงเรียนสู่ชุมชน แล้วนำฉบับร่างเสนอต่อกรรมการที่ปรึกษาสารนิพนธ์ เพื่อพิจารณาตรวจสอบแก้ไข ปรับปรุงให้ถูกต้องเหมาะสม ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4. นำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรง ของเนื้อหาของแต่ละข้อคำถาม แล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC, Index of Objective Congruence) มีค่าเท่ากับ 1.00

5. ทำการปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญเป็นฉบับสมบูรณ์

6. นำแบบสอบถามที่มีการปรับปรุง แก้ไขสมบูรณ์แล้ว ไปทดลองใช้ (Try-Out) กับครูและบุคลากรทางการศึกษา โรงเรียนบ้านท่าไม้ลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1 จำนวน 30 คน แล้วหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิแอลฟาของครอนบาค (Conbach's Alpha Coefficient) ได้ความเชื่อมั่น .835

7. นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพ ด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและความเชื่อมั่น ไปใช้กับครูโรงเรียนเทศบาล ๑ (บ้านท่าตะเภา) สังกัดกองการศึกษาเทศบาลเมืองชุมพร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 81 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมเครื่องมือ ในการวิจัยครั้งนี้ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้

1. นำหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ไปขอความร่วมมือจากผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล ๑ (บ้านท่าตะเภา) สังกัดกองการศึกษาเทศบาลเมืองชุมพร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อแจกแบบสอบถามให้แก่ครูโรงเรียนเทศบาล ๑ (บ้านท่าตะเภา) สังกัดกองการศึกษาเทศบาลเมืองชุมพร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 81 คน เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยแจกแบบสอบถามด้วยตนเองจำนวน 81 ฉบับ เก็บกลับมาได้ 80 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 98.77

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากระดับการบริหารงานอนามัยของโรงเรียนเทศบาล ๑ (บ้านท่าตะเภา) สังกัดกองการศึกษา เทศบาลเมืองชุมพร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ครั้งนี้ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ดังนี้

1. วิเคราะห์สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ และระดับการศึกษา โดยใช้ค่าร้อยละ

2. วิเคราะห์ระดับการบริหารงานอนามัยของโรงเรียนเทศบาล ๑ (บ้านท่าตะเภา) สังกัดกองการศึกษา เทศบาลเมืองชุมพร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ใน 8 ด้าน ดังนี้ 1)ด้านการจัดการสภาพแวดล้อมทั่วไป 2)ด้านการจัดการมูลฝอย 3)ด้านการจัดการส้วมและสิ่งปฏิกูล 4)ด้านการจัดการสุขาภิบาลอาหาร 5)ด้านการจัดการคุณภาพน้ำบริโภค 6)ด้านการจัดการสัตว์และแมลงพาหะนำโรค 7)ด้านการจัดการสาธารณภัย 8)ด้านการพัฒนาอนามัยสิ่งแวดล้อมจากโรงเรียนสู่ชุมชน โดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน มีเกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ย ดังนี้ [4]

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายถึง มีการบริหารงานอนามัย ในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายถึง มีการบริหารงานอนามัย ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึง มีการบริหารงานอนามัย ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึง มีการบริหารงานอนามัย ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึง มีการบริหารงานอนามัย ในระดับน้อยที่สุด

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาแนวทางการบริหารงานอนามัยของโรงเรียนเทศบาล ๑ (บ้านท่าตะเภา) สังกัดกองการศึกษาเทศบาลเมืองชุมพร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ประชากร

ผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ในครั้งนี้ ได้แก่ มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารงานอนามัยของโรงเรียนเทศบาล ๑ (บ้านท่าตะเภา) สังกัดกองการศึกษา เทศบาลเมืองชุมพร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 3 คน

ผู้ให้ข้อมูล

ผู้วิจัยได้กำหนดคุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

1. ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสังกัดกองการศึกษาเทศบาลเมืองชุมพร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือผู้บริหารและครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพรเขต 1

2. มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา

3. มีประสบการณ์ด้านการบริหารสถานศึกษาไม่น้อยกว่า 2 ปี

4. และมีบทบาทเกี่ยวข้องกับการจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาของโรงเรียนเทศบาล ๑ (บ้านท่าตะเภา) สังกัดกองการศึกษาเทศบาลเมืองชุมพร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการบริหารงานอนามัยของโรงเรียนเทศบาล ๑ (บ้านท่าตะเภา) สังกัดกองการศึกษา เทศบาลเมืองชุมพร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) เกี่ยวกับแนวทางการบริหารงานอนามัยของโรงเรียนเทศบาล ๑ (บ้านท่าตะเภา) สังกัดกองการศึกษา เทศบาลเมืองชุมพร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย โดยนำผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ซึ่งค่าเฉลี่ยที่มีค่าน้อย แปลว่า มีความสำคัญสูงที่ต้องได้รับความสนใจในการพัฒนามากกว่าที่มีค่าเฉลี่ยมาก จึงนำหัวข้อที่มีค่าเฉลี่ยที่มีค่าน้อยที่สุดมาสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์ เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ เพื่อพิจารณาตรวจแก้ไขเนื้อหาและข้อเสนอแนะและสำนวนภาษาที่ใช้ตลอดจนความถูกต้องเหมาะสมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย แล้วนำแบบสัมภาษณ์ไปใช้เก็บข้อมูลเรื่องการบริหารงานอนามัยของโรงเรียนเทศบาล ๑ (บ้านท่าตะเภา) สังกัดกองการศึกษา เทศบาลเมืองชุมพร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ตามลำดับ

1.ผู้วิจัยนำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากงานบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ถึงผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนเทศบาล ๑ (บ้านท่าตะเภา) สังกัดกองการศึกษาเทศบาลเมืองชุมพร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อขออนุญาตเข้าเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์

2.ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสังกัดกองการศึกษาเทศบาลเมืองชุมพร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือผู้บริหารและครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพรเขต 1

3.ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ที่ได้มาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ จากนั้นจึงนำแบบสัมภาษณ์ที่มีความถูกต้องครบถ้วนมาจัดเรียงข้อมูล เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนต่อไป

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์นำมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) และสังเคราะห์ข้อมูลเป็นความเรียง

ผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารวัฒนธรรมองค์กรของโรงเรียนสอาดเผดิมวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร นำเสนอในรูปของค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การบริหารงานอนามัยของโรงเรียนเทศบาล ๑ (บ้านท่าตะเภา) สังกัดกองการศึกษาเทศบาลเมืองชุมพร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยรวม 8 ด้าน

	การบริหารงานอนามัยของโรงเรียนเทศบาล ๑ (บ้านท่าตะเภา) สังกัดกองการศึกษาเทศบาลเมืองชุมพร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	μ	σ	ระดับ	ลำดับ
1	ด้านการจัดการสภาพแวดล้อมทั่วไป	4.51	0.53	มากที่สุด	3
2	ด้านการจัดการมูลฝอย	3.90	0.82	มาก	8
3	ด้านการจัดการส้วมและสิ่งปฏิกูล	4.21	0.61	มาก	6
4	ด้านการจัดการสุขาภิบาลอาหาร	4.58	0.49	มากที่สุด	2
5	ด้านการจัดการคุณภาพน้ำบริโภค	4.12	0.62	มาก	7
6	ด้านการจัดการสัตว์และแมลงพาหะนำโรค	4.25	0.67	มาก	5
7	ด้านการจัดการสาธารณภัย	4.66	0.51	มากที่สุด	1
8	ด้านการพัฒนาอนามัยสิ่งแวดล้อมจากโรงเรียนสู่ชุมชน	4.38	0.62	มาก	4
	รวม	**4.33**	**0.61**	**มาก**	

จากตารางที่ 1 พบว่า การบริหารงานอนามัยในสถานศึกษาของโรงเรียนเทศบาล ๑ (บ้านท่าตะเภา) สังกัดกองการศึกษาเทศบาลเมืองชุมพร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยรวมทั้ง 8 ด้านอยู่ในระดับมาก (μ =4.33, σ = 0.61) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการจัดการสาธารณภัย มีค่าเฉลี่ยสูงสุด (μ =4.66, σ = 0.51) รองลงมาคือ ด้านการจัดการสุขาภิบาลอาหาร (μ =4.58, σ = 0.49) ส่วนด้านการจัดการมูลฝอย มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด (μ =3.90, σ = 0.82)

สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 การบริหารงานอนามัยของโรงเรียนเทศบาล ๑ (บ้านท่าตะเภา) สังกัดกองการศึกษาเทศบาลเมืองชุมพร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีรายละเอียด ดังนี้

จากผลการวิจัยการบริหารงานอนามัยของโรงเรียนเทศบาล ๑ (บ้านท่าตะเภา) สังกัดกองการศึกษาเทศบาลเมืองชุมพร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงและมีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี โดยรวมทั้ง 8 ด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการจัดการสาธารณภัย มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านการจัดการสุขาภิบาลอาหาร ส่วนด้านการจัดการมูลฝอย มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด โดยมีรายละเอียดของผลการวิจัยในแต่ละด้าน ดังนี้

ด้านการจัดการสภาพแวดล้อมทั่วไป โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาได้มีการกำหนดเขตพื้นที่โรงเรียนอย่างชัดเจน เช่น รั้ว ประตู มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ผู้บริหารสถานศึกษาได้มีการกำหนดนโยบายด้านสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้สะอาด เป็นระเบียบ และปลอดภัย เช่น การจัดเวรทำความสะอาด ส่วนผู้บริหารสถานศึกษาได้มีการส่งเสริมกิจกรรมความปลอดภัย เช่น การป้องกันอุบัติเหตุ, ซ้อมหนีไฟ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

ด้านการจัดการมูลฝอย โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาได้มีการจัดเก็บขยะอย่างสม่ำเสมอ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ผู้บริหารสถานศึกษาได้มีการกำหนดนโยบายการคัดแยกขยะ เช่น แยก 4 ประเภท ส่วนผู้บริหารสถานศึกษาได้มีการติดตามและประเมินระบบจัดการขยะ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

ด้านการจัดการส้วมและสิ่งปฏิกูล โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาได้มีการจัดส้วมให้เพียงพอต่อจำนวนนักเรียน เช่น จัดสัดส่วนส้วมชาย–หญิงตามเกณฑ์มาตรฐานของกรมอนามัย มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ผู้บริหารสถานศึกษาได้มีการจัดอุปกรณ์ล้างมือในห้องส้วม เช่น จัดสบู่เหลว อ่างล้างมือ หรือเจลแอลกอฮอล์

ส่วนผู้บริหารสถานศึกษาได้มีการประเมินมาตรฐานส้วมในโรงเรียน เช่น ประเมินตามเกณฑ์ “ส้วมสะอาด HAS” ของกรมอนามัย มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

ด้านการจัดการสุขาภิบาลอาหาร โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาได้มีการกำหนดนโยบายควบคุมสุขาภิบาลอาหาร เช่น การกำหนดมาตรฐานโรงอาหารปลอดภัย มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ผู้บริหารสถานศึกษาได้มีการจัดอบรมผู้ประกอบอาหาร เช่น การอบรมสุขาภิบาลอาหาร ส่วนผู้บริหารสถานศึกษาได้มีการติดตามประเมิน เช่น แบบตรวจโรงอาหาร มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

ด้านการจัดการคุณภาพน้ำบริโภค โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาได้มีการจัดหาน้ำสะอาด เช่น ติดตั้งเครื่องกรองน้ำ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ผู้บริหารสถานศึกษาได้มีการล้างถังน้ำ เช่น ล้างทุก 6 เดือน ส่วนผู้บริหารสถานศึกษาได้มีการแก้ไขปัญหา เช่น เปลี่ยนเครื่องกรอง มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

ด้านการจัดการสัตว์และแมลงพาหะนำโรค โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาได้มีการกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุง เช่น เทน้ำขัง มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ผู้บริหารสถานศึกษาได้มีการรณรงค์ 5 ป. เช่น ปิด เปลี่ยน ปล่อย ปรับ ปฏิบัติ ส่วนผู้บริหารสถานศึกษาได้มีการประเมินผล เช่น แบบตรวจลูกน้ำ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

ด้านการจัดการสาธารณภัย โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาได้มีการจัดทำแผนฉุกเฉิน เช่น แผนไฟไหม้ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ผู้บริหารสถานศึกษาได้มีการกำหนดเส้นทางหนีภัย เช่น แผนผังทางหนีไฟ ส่วนผู้บริหารสถานศึกษาได้มีการสรุปบทเรียน เช่น รายงานเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

ด้านการพัฒนาอนามัยสิ่งแวดล้อมจากโรงเรียนสู่ชุมชน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาได้มีการจัดกิจกรรมถ่ายทอดความรู้ เช่น อบรมคนในชุมชน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ผู้บริหารสถานศึกษาได้มีการจัดโครงการร่วม เช่น Big Cleaning Day ส่วนผู้บริหารสถานศึกษาได้มีการประเมินผล เช่น แบบสอบถามคนชุมชน

ตอนที่ 2 แนวทางการบริหารงานอนามัยของโรงเรียนเทศบาล ๑ (บ้านท่าตะเภา) สังกัดกองการศึกษาเทศบาลเมืองชุมพร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

แนวทางการบริหารงานอนามัยของโรงเรียนเทศบาล ๑ (บ้านท่าตะเภา) สังกัดกองการศึกษาเทศบาลเมืองชุมพร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งสิ้น 85 แนวทาง ประกอบด้วย

ด้านการจัดการสภาพแวดล้อมทั่วไป จำนวน 9 แนวทาง ด้านการจัดการมูลฝอย จำนวน 11 แนวทาง ด้านการจัดการส้วมและสิ่งปฏิกูล จำนวน 12 แนวทาง ด้านการจัดการสุขาภิบาลอาหาร จำนวน 12 แนวทาง ด้านการจัดการน้ำบริโภค จำนวน 10 แนวทาง ด้านการจัดการสัตว์และแมลงพาหะนำโรค จำนวน 9 แนวทาง ด้านการจัดการสาธารณภัย จำนวน 12 แนวทาง และด้านการพัฒนาอนามัยสิ่งแวดล้อมจากโรงเรียนสู่ชุมชน จำนวน 10 แนวทาง

อภิปรายผล

ตอนที่ 1 การบริหารงานอนามัยของโรงเรียนเทศบาล ๑ (บ้านท่าตะเภา) สังกัดกองการศึกษาเทศบาลเมืองชุมพร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

จากผลการวิจัยการบริหารงานอนามัยของโรงเรียนเทศบาล ๑ (บ้านท่าตะเภา) สังกัดกองการศึกษาเทศบาลเมืองชุมพร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยรวมทั้ง 8 ด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการจัดการสาธารณภัยมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือด้านการจัดการสุขาภิบาลอาหาร ส่วนด้านการจัดการมูลฝอย มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการบริหารงานอนามัยอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะการวางแผนและเตรียมความพร้อมด้านสาธารณภัยอย่างชัดเจน มีการจัดทำแผนเผชิญเหตุ แผนฉุกเฉิน การเตรียมวัสดุอุปกรณ์ การอบรมให้นักเรียนและบุคลากรมีความรู้ในการปฏิบัติตนเมื่อเกิดเหตุ และการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก จึงทำให้

สถานศึกษามีความพร้อมในการรับมือกับสถานการณ์ฉุกเฉินได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขณะเดียวกัน สถานศึกษายังให้ความสำคัญกับด้านสุขาภิบาลอาหาร โดยมีการควบคุม ดูแล และตรวจสอบคุณภาพอาหารอย่างเป็นระบบ ทั้งด้านความสะอาดของสถานที่ วัตถุดิบ การปรุงประกอบอาหาร ภาชนะอุปกรณ์ และสุขลักษณะของผู้สัมผัสอาหาร เพื่อให้นักเรียนได้รับอาหารที่สะอาด ปลอดภัย และเหมาะสมต่อการเจริญเติบโต อย่างไรก็ตาม ด้านที่ควรได้รับการพัฒนาเพิ่มเติมคือการจัดการมูลฝอย โดยควรส่งเสริมการคัดแยกและทิ้งขยะให้ถูกต้องอย่างต่อเนื่อง จัดถังขยะให้เพียงพอ พัฒนาระบบติดตามและประเมินผลให้ชัดเจน รวมทั้งบูรณาการความรู้เรื่องการจัดการมูลฝอยสู่การเรียนการสอน เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกและสร้างความยั่งยืนในการปฏิบัติ ทั้งนี้ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของสำนักอนามัยสิ่งแวดล้อม [5] และการพัฒนางานอนามัยโรงเรียนภายใต้กรอบโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพและบริบทของสถานศึกษา [6] ที่ชี้ให้เห็นว่า การบริหารงานอนามัยในสถานศึกษาจำเป็นต้องอาศัยการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ ควบคู่กับการควบคุมปัจจัยเสี่ยงด้านสุขภาพและสิ่งแวดล้อมอย่างรอบด้าน เพื่อให้เกิดความปลอดภัยและคุณภาพชีวิตที่ดีแก่ผู้เรียนและบุคลากรในสถานศึกษา

ตอนที่ 2 แนวทางการบริหารงานอนามัยของโรงเรียนเทศบาล ๑ (บ้านท่าตะเภา) สังกัดกองการศึกษาเทศบาลเมืองชุมพร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การบริหารงานอนามัยของโรงเรียนเทศบาล ๑ (บ้านท่าตะเภา) โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านการจัดการสาธารณภัยมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือด้านการจัดการสุขาภิบาลอาหาร ส่วนด้านการจัดการมูลฝอยมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ผลการสัมภาษณ์สังเคราะห์ได้ 85 แนวทาง ซึ่งมุ่งพัฒนาการบริหารให้เป็นระบบ มีผู้รับผิดชอบ มีหลักฐานการติดตามประเมินผล และเชื่อมโยงความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานท้องถิ่น

ด้านการจัดการสาธารณภัย มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อาจเนื่องจากโรงเรียนต้องจัดทำแผนฉุกเฉิน กำหนดเส้นทางหนีภัย เตรียมอุปกรณ์ และซ้อมแผนตามข้อกำหนดด้านความปลอดภัยอย่างสม่ำเสมอ ข้อค้นพบเชิงคุณภาพยืนยันว่าแนวทางสำคัญคือการประเมินความเสี่ยง กำหนดบทบาททีมฉุกเฉิน ซ้อมอพยพ และสรุปบทเรียนหลังการซ้อม ซึ่งสอดคล้องกับหลักการจัดการสาธารณภัยที่ให้ความสำคัญกับการเตรียมพร้อมและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน [17-18]

ด้านการจัดการสุขาภิบาลอาหาร มีค่าเฉลี่ยรองลงมา แสดงถึงการให้ความสำคัญกับความสะอาดของสถานที่ วัตถุดิบ ภาชนะ และสุขลักษณะของผู้สัมผัสอาหาร อย่างไรก็ตาม ผลสัมภาษณ์ชี้ว่าควรยกระดับการตรวจประเมินให้ต่อเนื่องและเชื่อมโยงกับการตรวจสุขภาพผู้ประกอบอาหาร การจัดการขยะและน้ำเสีย และการให้ความรู้แก่ผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับหลักการควบคุมการปนเปื้อนตลอดกระบวนการอาหาร [5, 12]

ด้านการจัดการมูลฝอย มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด แม้อยู่ในระดับมาก สะท้อนว่าการดำเนินงานอาจยังเน้นการจัดเก็บมากกว่าการลดปริมาณ การคัดแยก การบันทึกข้อมูล และการติดตามประเมินผล แนวทางจากการสัมภาษณ์จึงเสนอให้ใช้หลัก 3Rs จัดระบบคัดแยกตั้งแต่ต้นทาง ส่งเสริมธนาคารขยะและการใช้ประโยชน์จากวัสดุเหลือใช้ รวมทั้งเปิดโอกาสให้นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนมีส่วนร่วม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการมูลฝอยแบบครบวงจรและงานวิจัยด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน [9-10]

สำหรับอีก 5 ด้าน ผลสัมภาษณ์ช่วยขยายความจากข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ การรักษามาตรฐานส้วม HAS และระบบบำบัดสิ่งปฏิกูล [11] การเฝ้าระวังคุณภาพน้ำตลอดระบบ [13-14] การควบคุมพาหะนำโรคด้วยมาตรการหลายรูปแบบ [15-16] การจัดสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและเอื้อต่อการเรียนรู้ [7-8] และการพัฒนาโรงเรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชน [1, 19] ข้อค้นพบจึงชี้ว่าการพัฒนางานอนามัยควรเชื่อมโยงการวางแผน การดำเนินงาน การมีส่วนร่วม และการติดตามประเมินผลเป็นวงจรเดียวกัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการปฏิบัติ

ด้านการจัดการสภาพแวดล้อมทั่วไป ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียนอย่างเป็นระบบ ปลอดภัย เหมาะสมกับวัยผู้เรียน ส่งเสริมพื้นที่สีเขียว การจัดการขยะตามแนวคิด Zero Waste การใช้พลังงานและน้ำอย่างคุ้มค่า ตลอดจนเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการวางแผน ดำเนินงาน และประเมินผลร่วมกับชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม

ด้านการจัดการมูลฝอย ควรจัดการมูลฝอยอย่างเป็นระบบตามหลัก 3Rs ส่งเสริมการคัดแยกขยะตั้งแต่ต้นทาง จัดถังขยะให้เพียงพอและเหมาะสม ส่งเสริมการรีไซเคิลและการใช้ประโยชน์จากวัสดุเหลือใช้ พร้อมทั้งจัดระบบเก็บขยะ ควบคุมกลิ่นและแมลงพาหะ และติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

ด้านการจัดการส้วมและสิ่งปฏิกูล ควรพัฒนาระบบสุขาภิบาลให้มีประสิทธิภาพ ปรับปรุงระบบบำบัดน้ำเสีย แยกระบบระบายน้ำให้ชัดเจน พัฒนาห้องส้วมตามมาตรฐาน HAS ให้สะอาด ปลอดภัย และถูกสุขลักษณะ ควบคู่กับการส่งเสริมพฤติกรรมการใช้ส้วมที่ถูกต้องและการดูแลระบบอย่างสม่ำเสมอ

ด้านการจัดการสุขาภิบาลอาหาร ควรกำหนดนโยบายโรงอาหารปลอดภัย ควบคุมกระบวนการจัดการอาหารตั้งแต่วัตถุดิบจนถึงการจำหน่ายให้สะอาด ปลอดภัย และถูกหลักโภชนาการ พร้อมอบรมผู้ประกอบอาหาร ตรวจสุขภาพ ดูแลความสะอาดของอุปกรณ์ และพัฒนาระบบติดตามประเมินผลด้านสุขาภิบาลอาหารอย่างสม่ำเสมอ

ด้านการจัดการคุณภาพน้ำบริโภค ควรจัดหาน้ำสะอาด ปลอดภัย และเพียงพอ ดูแลแหล่งน้ำ ถังเก็บน้ำ เครื่องกรองน้ำ และระบบจ่ายน้ำให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน ตรวจสอบคุณภาพน้ำและระดับคลอรีนอย่างต่อเนื่อง พร้อมบันทึกข้อมูลและแก้ไขปัญหาได้อย่างทันท่วงที

ด้านการจัดการสัตว์และแมลงพาหะนำโรค ควรดำเนินการป้องกันและควบคุมสัตว์และแมลงพาหะนำโรคอย่างเป็นระบบ โดยกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุง ดูแลความสะอาดของพื้นที่ จัดการขยะและสิ่งปฏิกูลให้ถูกสุขลักษณะ ส่งเสริมความรู้และการมีส่วนร่วมของนักเรียน รวมทั้งประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อควบคุมโรคอย่างมีประสิทธิภาพ

ด้านการจัดการสาธารณภัย ควรจัดทำแผนป้องกันและระงับเหตุให้ครอบคลุมความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น กำหนดบทบาทหน้าที่ของบุคลากรอย่างชัดเจน ซ้อมอพยพหนีภัยอย่างสม่ำเสมอ ตรวจสอบอุปกรณ์ความปลอดภัย และพัฒนาระบบสรุปบทเรียนหลังเกิดเหตุหรือหลังการซ้อมเพื่อปรับปรุงแผนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ด้านการพัฒนาอนามัยสิ่งแวดล้อมจากโรงเรียนสู่ชุมชน ควรพัฒนาโรงเรียนให้เป็นศูนย์กลางการถ่ายทอดความรู้ด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมสู่ชุมชน ผ่านกิจกรรมอบรม โครงการร่วมกับชุมชน การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ และการส่งเสริมให้นักเรียนเป็นแกนนำด้านสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งพัฒนาระบบติดตามและประเมินผลร่วมกับชุมชนให้ชัดเจนและต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรพัฒนาและทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการมูลฝอยในโรงเรียน แล้วประเมินผลก่อนและหลังการใช้รูปแบบ

2. ควรศึกษาเปรียบเทียบการบริหารงานอนามัยระหว่างโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองชุมพร เพื่อค้นหาปัจจัยที่สัมพันธ์กับผลการดำเนินงาน

3. ควรศึกษาผลลัพธ์ด้านสุขภาพ พฤติกรรมสุขภาพ และสภาพแวดล้อมของผู้เรียนในระยะยาว โดยใช้ข้อมูลเชิงปริมาณร่วมกับการสังเกตและการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องหลายกลุ่ม

เอกสารอ้างอิง

[1] World Health Organization. (2017). Environmental health and health-related factors.

[2] Ministry of Education. (2017). National Education Plan B.E. 2560-2579 (2017-2036). (In Thai)

[3] Department of Health. (2017). Guidelines for school health administration. (In Thai)

[4] Srisaard, B. (2017). Basic research (10th ed.). (In Thai)

[5] Bureau of Environmental Health, Department of Health. (2021). Manual for environmental health management in schools. (In Thai)

[6] Suwan, P. (2023). Guidelines for developing environmental health management based on the Health-Promoting School framework in schools under Phatthalung Primary Educational Service Area Office 1. (In Thai)

[7] Attajinda, S. (2020). General environmental management in schools. (In Thai)

[8] Utsaharam, P., & Kamhom, N. (2021). Participation in general administration on building and environmental care of teachers and educational personnel at Ban Sra Kham School, Nong Ki District, Buriram Province. (In Thai)

[9] Inthri, N., Khiaolueang, T., & Wongwatthanaphong, K. (2022). Waste management. (In Thai)

[10] Rakwong, A., Preeyakorn, P., & Piyasakulkiat, O. (2024). Factors of public participation affecting community solid waste management based on the 3R principle in Phaya Thai District, Bangkok. (In Thai)

[11] Deemak, C., & Jangkoti, R. (2021). Management of sewage and excreta and utilization of treated outputs. (In Thai)

[12] Khonmak, S., & Roupkhao, K. (2025). Participation in improving food sanitation in schools in Mueang District, Phetchabun Province. (In Thai)

[13] Bureau of Food and Water Sanitation, Department of Health. (2020). Drinking water quality management. (In Thai)

[14] Prathumtri, S., Wongsunthornchai, M., & Changkaew, K. (2025). Quality and management of drinking water in remote schools: A case study of Health Region 4. (In Thai)

[15] Department of Disease Control. (2020). Vector and pest control. (In Thai)

[16] Lhasing, S., & Sukumanan, P. (2022). Sustainable vector management. (In Thai)

[17] Phengtham, T. (2021). Disaster management. (In Thai)

[18] Phrommat, A. (2025). Safety management in educational institutions of Ban Pluak Daeng School under Rayong Primary Educational Service Area Office 1. (In Thai)

[19] Iamdee, T. (2021). Guidelines for developing health-promoting school operations in the secondary school cluster, Saento Consortium, under Secondary Educational Service Area Office 41. (In Thai)